

Politicka propaganda

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

TEORIJA JAVNOSTI

DOC.DR ZLATKO VUJOVIĆ

Uvod u političku propagandu

- **Šta je propaganda?**
  - Sistematsko oblikovanje percepcija, stavova i ponašanja u cilju postizanja željenih političkih ishoda.
  - Neutralan proces – koristi se u raznim sferama (političkoj, društvenoj, ekonomskoj).
- **Psihološka osnova:**
  - Fokus na razumijevanje i manipulaciju ljudskih emocija i ponašanja.
  - Primjena znanja psihologije na široke društvene grupe.

Definicije propagande

Definicije propagande

- **Različite definicije:**
  - **Doob (1948):** "Sistematski napor grupe da kontroliše stavove pojedinaca korišćenjem sugestije."
  - **Jowett & O'Donnell (1986):** "Osmišljen i sistematičan pokušaj oblikovanja percepcija i usmjeravanja ponašanja."
  - **Šiber (1999):** "Namjerno djelovanje na promjenu stavova radi kreiranja predispozicija za određeno ponašanje."
- **Tri osnovna elementa propagande:**
  - Namjeran proces.
  - Uticaj na stavove.
  - Cilj usmjeravanja ponašanja.

Propaganda u odnosu na uvjeravanje

- **Propaganda:**
  - Jednosmjerni proces sa ciljem postizanja interesa propagandista.
  - Naglasak na grupne i masovne komunikacije.
- **Uvjeravanje:**
  - Dvosmjerni proces koji zadovoljava interese obje strane.
  - Usmjeren na pojedinca kroz interaktivnu komunikaciju.
- **Primjer:** Politička kampanja vs. lična diskusija o politici.

Ključni pojmovi

- **Stavovi:**

- Latentna struktura koja usmjerava ponašanje prema određenim objektima.
- Predispozicija za reakciju.

- **Manipulacija:**

- Svjesno oblikovanje stvarnosti prema ciljevima propagandista.

- **Sugestija:**

- Psihološka tehnika za zaobilaznje kritičkog mišljenja i postizanje uticaja.

Tipovi propagande

- **Crna propaganda:**
  - Laži i manipulacije za postizanje ciljeva.
  - Primjer: Nacistička propaganda tokom Drugog svjetskog rata.
- **Bijela propaganda:**
  - Otvoreno iznošenje istinitih informacija sa ciljem uvjeravanja.
- **Siva propaganda:**
  - Kombinacija istinitih i selektivnih informacija za oblikovanje mišljenja.

Crna propaganda

Definicija:

Crna propaganda se zasniva na namjernoj upotrebi laži, manipulacija i dezinformacija kako bi se postigli politički, vojni ili društveni ciljevi. Ona je često tajna i obmanjujuća, jer pokušava da se predstavi kao legitimna informacija iz vjerodostojnih izvora.

Karakteristike:

- Informacije su često potpuno izmišljene ili iskrivljene.
- Cilj je diskreditovanje protivnika ili stvaranje konfuzije i nepovjerenja.
- Koristi se u ratnim uslovima, političkim sukobima i kampanjama dezinformacija.

Primjeri:

- **Nacistička propaganda:** Tokom Drugog svjetskog rata, nacisti su širili lažne informacije o Jevrejima, koristeći propagandu za opravdanje genocida.
- **Hladni rat:** Tajne dezinformacione kampanje obje strane (npr. lažne vijesti o nuklearnom naoružanju).

Efekti:

- Kratkoročno: Stvara paniku, nepovjerenje i kaos.
- Dugoročno: Erodiše kredibilitet izvora kada laži budu razotkrivene.

Bijela propaganda

- **Definicija:**
  - Bijela propaganda se temelji na transparentnom iznošenju istinitih informacija, sa jasno definisanim ciljevima i iz poznatog izvora. Cilj je uvjeriti javnost korišćenjem činjenica koje ne uključuju manipulacije.
- **Karakteristike:**
  - Izvori informacija su jasno identifikovani (npr. vlada, politička stranka).
  - Poruke su istinite, ali selektivno predstavljene kako bi naglasile pozitivne aspekte.
  - Fokusira se na stvaranje povjerenja u izvor i ciljeve.
- **Primjeri:**
  - Informativne kampanje: Vlade koje promovišu zdravstvene politike, kao što su vakcinacije ili prevencija pandemija.
  - Političke kampanje: Kandidati koji ističu svoja dostignuća bez direktnog napada na protivnike.

- **Efekti:**

Uporedna tabela tipova propagande

Tip propagande	Istinitost informacija	Izvor	Cilj	Primjeri
Crna propaganda	Laži i dezinformacije	Skriven ili lažan	Diskreditacija protivnika, kaos	Nacistička propaganda, hladnoratovske kampanje, ruska/Putinovska propaganda
Bijela propaganda	Istinite informacije	Otvoren i poznat	Uvjeravanje kroz činjenice	Informativne kampanje vlada, zdravstvene reklame
Siva propaganda	Kombinacija istine i manipulacije	Često neidentifikovan ili nejasan	Oblikovanje mišljenja uz selektivnost	Političke reklame, ratni izvještaji

Razlozi za korišćenje različitih tipova propagande

- **Crna propaganda:**
  - Kada je cilj brzo destabilizovati protivnika.
  - Kada je neophodno prikriti stvarni izvor poruke.
- **Bijela propaganda:**
  - Kada propagandista želi povećati povjerenje i kredibilitet.
  - Kada je otvorenost ključna za dugoročne ciljeve.
- **Siva propaganda:**
  - Kada su ključne informacije osjetljive ili bi mogle izazvati negativne reakcije ako se objave u potpunosti.

Psihološki mehanizmi propagande

- **Uticaoj emocija:**
  - Strah, nada, ponos i mržnja često su osnovni elementi propagandnih poruka.
- **Selektivna percepcija:**
  - Ljudi prihvataju informacije koje potvrđuju njihove postojeće stavove.
- **Prenos emocija:**
  - Povezivanje neutralnih sadržaja sa pozitivnim emocionalnim iskustvima.

Emocionalne tehnike propagande

- **Emocionalni sendvič:**
  - Početak i kraj poruke obilježeni emocijama, uz racionalne argumente u sredini.
- **Emocionalno otežane riječi:**
  - Upotreba riječi sa snažnim konotacijama (npr. „sloboda“, „represija“).
- **Upotreba stereotipa:**
  - Jednostavno prikazivanje složenih problema za homogenizaciju publike.

Propaganda kroz istoriju

- **Antička Grčka:**
  - Solonove pjesme o Salamini kao oblik političke mobilizacije.
- **Rimsko carstvo:**
  - Propaganda kroz kovani novac i arhitekturu.
- **Srednji vijek:**
  - Papinska propaganda i sukob sa sekularnim vlastima.
- **Moderni period:**
  - Napoleonove „službe za javno mnjenje“.
  - Političke karikature u Engleskoj tokom XVIII vijeka.

Razvoj propagande u XX vijeku

- **Prvi svjetski rat:**
  - Upotreba radio emisija za propagandu.
- **Drugi svjetski rat:**
  - Nacistički plakati i filmovi.
- **Hladni rat:**
  - Bilbordi, letci i novine kao sredstva „meke moći“.
- **Digitalna era:**
  - Internet i društvene mreže omogućavaju mikro-ciljanje publike.

Tehnološki razvoj i propaganda

- **Globalno selo:**
  - Riesman (1965): Propaganda postaje sveprisutna zahvaljujući razvoju masovnih medija.
- **Kompeticija poruka:**
  - Pojedinaac ima mogućnost izbora propagandnih sadržaja.

Propaganda i etika

- **Moralne dileme:**
  - Da li cilj opravdava sredstva?
  - Može li manipulacija biti opravdana ako služi „opštem dobru“?
- **Upotreba laži:**
  - Efikasna na „kratke staze“, ali štetna po dugoročnu vjerodostojnost.

Propaganda u savremenim demokratijama

- **Medijski pritisak:**
  - Propaganda se koristi za mobilizaciju birača i kreiranje javnog mnjenja.
- **Društvene mreže:**
  - Algoritmi omogućavaju personalizovane propagandne poruke.
- **Primjeri:**

Viralni sadržaji tokom izbornih kampanja.

Zaključci

- **Političko javno mnjenje i mediji:**
  - Mediji su ključni u oblikovanju i širenju političkog javnog mnjenja.
  - Njihova uloga je dvosjekli mač – mogu podržati demokratske procese ili ih ugroziti.
- **Ključni izazovi:**
  - Balansiranje između informisanja i sprečavanja manipulacije.
  - Očuvanje pluralizma i nezavisnosti medija.